

The Mediating Role of Spiritual Endurance in Religious/Spiritual Conflicts and Attachment to God

 Ali Zuhairi Hashemabadi / PhD Student of Psychology, Research Institute of Hawzeh and University
hshemabadi.a@gmail.com

Mohammad Zarei' Tupkhaneh / Assistant Professor, Department of Psychology, Research Institute of
Hawzeh and University
mohammad1358z@gmail.com

Received: 2023/09/13 - **Accepted:** 2023/12/18

Abstract

Spiritual endurance is a relatively new variable that helps individuals overcome challenges throughout life. The purpose of the present study is to investigate the mediating role of spiritual endurance in the relationship between religious/spiritual conflicts and attachment to God. The present study is applied in terms of purpose and descriptive, correlational in terms of data collection. It has used structural equation. The research population includes all the students of the University of Isfahan, who were selected using the convenience sampling method. To estimate the sample size, the Morgan table was used and 380 people were selected. SPSS version 22 and path analysis were used to analyze the research data. The questionnaires of religious/spiritual challenges (Oxlin et al., 2014); spiritual perseverance (Ventungren et al., 2019) and attachment to God (Beck and McDonald (2004)) were used to collect data. The results of the study showed that religious/spiritual conflicts have a positive effect on spiritual perseverance. Religious/spiritual conflicts have a negative effect on attachment to God, and ultimately spiritual perseverance plays a mediating role in the effect of religious/spiritual conflicts on attachment to God. Spiritual perseverance can serve as a mediating factor for coping with conflicts, including religious/spiritual conflicts.

Keywords: religious/spiritual conflicts, attachment to God, mediating role, spiritual perseverance.

نقش میانجیگری استقامت معنوی

در رابطه کشمکش‌های مذهبی / معنوی و دل‌بستگی به خدا

hshemabadi.a@gmail.com

mohammad1358z@gmail.com

علی زهیری هاشم‌آبادی / دانشجوی دکتری روان‌شناسی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

محمد زارعی توپخانه / استادیار گروه روان‌شناسی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۲۲ - پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۷

چکیده

استقامت معنوی یک متغیر نسبتاً جدید برای کمک به افراد برای عبور از چالش‌ها در طول زندگی می‌باشد. هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش میانجیگری استقامت معنوی در رابطه بین کشمکش‌های مذهبی / معنوی با دل‌بستگی به خدا می‌باشد. تحقیق حاضر بر حسب هدف کاربردی و بر حسب شیوه گردآوری داده‌ها توصیفی از نوع همبستگی و از نوع معادلات ساختاری است. جامعه پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه اصفهان که با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شد. برای برآورد حجم نمونه با توجه به جدول مورگان ۳۸۰ نفر انتخاب شد. جهت تحلیل داده‌های پژوهش از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ و تحلیل مسیر استفاده شد. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌های چالش‌های مذهبی / معنوی (اکسلین و همکاران، ۲۰۱۴)؛ استقامت معنوی (ونتونگرن و همکاران، ۲۰۱۹) و دل‌بستگی به خدا (بک و مک دونالد، ۲۰۰۴) استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد کشمکش‌های مذهبی / معنوی بر استقامت معنوی تأثیر مثبت دارد. کشمکش‌های مذهبی / معنوی بر دل‌بستگی به خدا تأثیر منفی دارد و در نهایت استقامت معنوی نقش میانجیگری را در تأثیر کشمکش‌های مذهبی / معنوی بر دل‌بستگی به خدا ایفا می‌کند. استقامت معنوی می‌تواند به عنوان عامل میانجی برای مقابله با کشمکش‌ها از جمله کشمکش‌های مذهبی / معنوی باشد.

کلیدواژه‌ها: کشمکش‌های مذهبی / معنوی، دل‌بستگی به خدا، نقش میانجیگری، استقامت معنوی.

مقدمه

کشمکش‌های مذهبی / معنوی درگیری‌ها، نگرانی‌ها و افکار یا احساسات منفی هستند که به باورهای مذهبی / معنوی، اعمال معنوی یا تجربیات مذهبی فرد مربوط می‌شوند (اکسلین، ۲۰۱۳). کشمکش‌های مذهبی / معنوی می‌تواند انواع مختلفی (مانند خشم نسبت به خدا، تعارض بین فردی، کمبود معنا) برای افراد داشته باشد. در میان انواع مختلف، دو مورد به‌طور خاص بر باورهای معطوف به عوامل فراطبیعی مانند فرشتگان و شیاطین تمرکز دارند: نوع اول کشمکش‌های الهی با احساسات منفی یا تعارض در مورد خدا یا رابطه ادراک‌شده با خدا طبقه‌بندی می‌شود (اکسلین و راس، ۲۰۱۳)؛ نوع دوم به کشمکش‌های اهریمنی اشاره دارد که به‌عنوان این باور طبقه‌بندی می‌شوند که شیطان یا برخی از انواع ارواح شیطانی یک فرد را مورد هدف قرار می‌دهند یا مستقیماً باعث می‌شوند که حوادث منفی برای یک فرد اتفاق بیفتد (اکسلین و راس، ۲۰۱۳).

انواع دیگری از کشمکش‌های مذهبی / معنوی وجود دارد که کمتر بر موضوعات معنوی و بیشتر بر نهاد دین تمرکز دارد. این کشمکش‌ها بین فردی هستند که از دیگر انواع کشمکش‌ها متمایز می‌شوند؛ زیرا بر تجربیات منفی در رابطه با افراد مذهبی (مانند تبعیض، عدم تعلق) و یا تضاد آنها با دیگران که ناشی از موضوعات مذهبی است متمرکز می‌شوند. نوع فراگیر و نهایی کشمکش‌های مذهبی / معنوی، کشمکش‌های درون فردی یا کشمکش‌هایی است که در درون به سمت افکار یا اعمال خود فرد هدایت می‌شود. در کشمکش‌های درون فردی، سه زیرگروه اصلی وجود دارد: اولین زیرگروه مبارزات اخلاقی شامل افرادی می‌شود که برای پابندی به اصول اخلاقی خود تلاش می‌کنند یا در پاسخ به موقعیتی که در آن اقدامی انجام می‌دهند که با اصول اخلاقی آنها در تضاد است، احساس گناه یا شرم می‌کنند (اکسلین، ۲۰۱۳؛ ژانگ و دیگران، ۲۰۲۱)؛ نوع دوم کشمکش‌ها مرتبط با شک است که در آن فرد شک و تردیدی دارد که ممکن است نسبت به باورهای مذهبی / معنوی خود تجربه کند یا سوالاتی که ممکن است در مورد اعتقادات مذهبی / معنوی خود داشته باشد، احساس ناراحتی می‌کند؛ سومین زیرگروه مبارزه درون فردی، مبارزه حول معنای نهایی نام دارد که ممکن است زمانی رخ دهد که فرد احساس کند زندگی او فاقد معنای عمیق است (اکسلین، ۲۰۱۳؛ ژانگ و دیگران، ۲۰۲۲).

کشمکش‌های مذهبی / معنوی بر بهزیستی افراد تأثیر منفی می‌گذارد؛ ازجمله سلامت جسمانی بدتر و افزایش ناراحتی عاطفی (انو و واسکنسلز، ۲۰۰۵؛ پارگامنت، ۲۰۱۱). برای درک این رابطه، محققان بررسی کردند که چگونه سبک دلبستگی یک فرد با خدا که نقشی مشابه به‌عنوان والدین یا شخصیت حمایتی و محافظتی ایفا می‌کند، با نحوه تعامل مثبت یا منفی آنها با کشمکش‌های مذهبی / معنوی ارتباط دارد؟ به‌عبارت دیگر، افراد اغلب در موقعیت‌های استرس‌زا به خدا روی می‌آورند؛ اما سبک دلبستگی آنها (مثلاً ایمن، نایمن) بر تعامل آنها با امر مقدس تأثیر مثبت یا منفی می‌گذارد (رایا، پارگامنت، مگیار - راسل، ۲۰۱۰).

دل‌بستگی به خدا که از نظریه دل‌بستگی والدین ال‌گوبرداری شده است، شامل اجتناب فرد از صمیمیت و اضطراب در زمینه رهاشدن است (بک و مک دونالد، ۲۰۰۴). اجتناب از صمیمیت شامل احساس نیاز به اتکا به خود، مشکلات یا توانایی در دل‌بستگی به خدا و عدم تمایل به باز بودن و صمیمی بودن عاطفی با خداست (بک و مک دونالد، ۲۰۰۴). اضطراب در مورد رهاشدن شامل ترس از ترک یا دور شدن خداوند، احساس رنجش یا ناامیدی از عدم محبت ادراک‌شده از جانب خدا (که «اعتراض خشمگین» نیز نامیده می‌شود)، احساس حسادت نسبت به صمیمیت ادراک‌شده که خدا با دیگران به اشتراک می‌گذارد، اضطراب در مورد توانایی خود در دوست داشتن خدا و اضطراب از رابطه خود با خدا (بک و مک دونالد، ۲۰۰۴).

فردی که به خدا دل‌بستگی نایمن دارد، ممکن است تلاش کند تا خدا را به عنوان منبع آسایش و حمایت تجربه کند. در عوض زمانی که از دین به عنوان منبعی برای مقابله استفاده می‌کند، ممکن است اضطراب، اختلال عاطفی یا علائم فیزیولوژیکی بیشتری را تجربه کند، به‌ویژه اگر خدا را دور یا بی‌توجه به موقعیت خود بداند (رایانا و دیگران، ۲۰۱۰). بنابراین افراد دارای سبک‌های دل‌بستگی مشکل‌زا ممکن است کشمکش‌های مذهبی / معنوی بیشتری را تجربه کنند و درگیر شدن آنها با خدا بیشتر از آنکه آنها را تسکین دهد یا به استقامت کمک کند، باعث اضطراب می‌شود. درحالی‌که دل‌بستگی به خدا با کشمکش‌های مذهبی / معنوی مرتبط شده است (رایانا و دیگران، ۲۰۱۰)، تجربه انسانی از دل‌بستگی به یک شخصیت مقدس می‌تواند درها را برای شادی، معنا و رشد مثبت باز کند (اکسلین، ۲۰۱۳).

پارگامنت (۲۰۱۱) یک مطالعه طولی انجام داد که اثرات کشمکش‌های مذهبی / معنوی بر سلامت جسمانی را با بررسی میزان مرگ‌ومیر مورد مطالعه قرار دادند. آنها ۵۹۶ بیمار ۵۵ ساله یا بالاتر را به مدت دو سال با ارزیابی مقابله مذهبی مثبت (مثلاً دعا و درخواست از مقدسات، حمایت جامعه مذهبی) و کشمکش‌های مذهبی / معنوی دنبال کردند. پس از کنترل سایر عوامل سلامت جسمی و روانی، افراد با سطوح بالاتر کشمکش‌های مذهبی / معنوی نسبت به افرادی که سطوح کشمکش‌های مذهبی / معنوی کمتری داشتند، میزان مرگ‌ومیر بالاتری داشتند. علاوه بر این، کشمکش‌های مذهبی / معنوی با بهزیستی روان‌شناختی ضعیف‌تر مانند افزایش افسردگی و اضطراب مرتبط است (اپنیکس، ۲۰۲۲؛ فرانسین و دیگران، ۲۰۱۹). مطالعه‌ای دیگر نشان داد کشمکش‌های مذهبی / معنوی به عنوان یک پیش‌بینی‌کننده پریشانی روان‌شناختی عمل می‌کند (سدلار و دیگران، ۲۰۱۸).

به‌طور خلاصه، افرادی که کشمکش‌های مذهبی / معنوی را تجربه می‌کنند، زمانی که به‌طور مثبت با خدا درگیر شوند و این تصور را داشته باشند که خداوند مستقیماً به آنها کمک کرده یا با آنها ارتباط برقرار کرده است، به احتمال زیاد مسائل را حل می‌کنند و رشد شخصی را تجربه می‌کنند (اکسلین و دیگران، ۲۰۱۷).

علاوه بر این، زارزیکا (۲۰۱۹) نشان داد که تصویر یک فرد از خدا واسطه رابطه بین دل‌بستگی والدین و کشمکش‌های مذهبی / معنوی است. در این مطالعه، کاتولیک‌های رومی که دل‌بستگی اجتنابی به والدین داشتند، به

احتمال زیاد کشمکش‌های مذهبی / معنوی الهی (مانند خشم نسبت به خدا) را تجربه می‌کردند، درحالی‌که شرکت‌کنندگانی که دلبستگی‌های اضطرابی به والدین داشتند، کشمکش‌های اخلاقی (مثلاً ترس از عدم تأیید خدا) بیشتری گزارش دادند. به‌طور مشابه، دلبستگی دوسوگرایانه نایمن به خدا، احتمال تجربه کشمکش‌های مذهبی / معنوی را پیش‌بینی می‌کند (انو و پارگامنت، ۲۰۱۳).

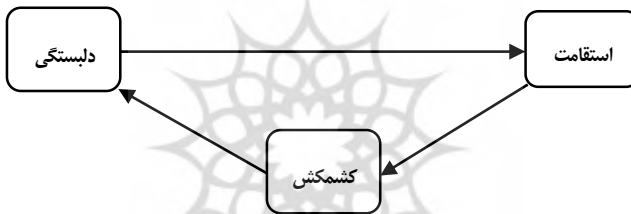
یکی از جدیدترین سازه‌هایی که به‌عنوان متغیر تعدیل‌کننده برای کشمکش‌های مذهبی / معنوی مورد بررسی قرار می‌گیرد، استقامت معنوی است. استقامت معنوی به‌عنوان «اطمینان از اینکه فرد منابع معنوی کافی برای رویارویی با یک عامل استرس‌زا و رشد را دارد» تعریف می‌شود (ون تونگرن و دیگران، ۲۰۱۹، ص ۲). استقامت معنوی دارای سه دیدگاه متمایز است: اول اینکه افرادی که استقامت معنوی بالاتری دارند، احساس قوی‌تری از توانایی استفاده از ایمان خود برای غلبه بر چالش‌ها خواهند داشت؛ حوزه دوم این است که افراد با استقامت معنوی بالا باور دارند که قدرت حفظ یکپارچگی و اراده خود را برای مواجهه با چالش‌ها یا نامالایمات دارند؛ حوزه سوم این است که یک فرد مطمئن است حتی زمانی که با نامالایمات روبه‌رو می‌شود، در نهایت یک حس تازه از معنا و هدف در زندگی پیدا می‌کند (هدف‌رهایی‌بخش). شایان ذکر است استقامت معنوی یک ویژگی شخصیتی است که فرد در طول زندگی خود در مواجهه با نامالایمات و سختی‌ها واجد آن می‌شود (ژانگ و دیگران، ۲۰۲۲). تحقیقات با تمرکز بر استقامت معنوی نشان داده‌اند که در کمک به افراد برای مقابله با حوادث دشوار مانند طوفان متیو (مک‌الروی - هلترل و دیگران، ۲۰۱۸)، سیل (ژانگ و دیگران، ۲۰۲۱) و همه‌گیری COVID-19 مؤثر است (ژانگ و دیگران، ۲۰۲۱b).

درحالی‌که برخی افراد کشمکش‌های مذهبی / معنوی را تجربه می‌کنند، افراد دیگر از معنویت خود برای کنار آمدن با سختی‌ها استفاده می‌کنند (اکسلین و دیگران، ۲۰۱۷). در این راستا استقامت معنوی یک مسیر امیدوارکننده است که به بررسی چگونگی دسترسی افراد به یک منبع معنوی برای پایداری در سختی‌ها می‌پردازد (ون تونگرن و دیگران، ۲۰۱۹). به‌طوری‌که نتایج مطالعه‌ای نشان داد استقامت معنوی رابطه منفی بین از دست دادن منابع مرتبط با فاجعه و جست‌وجوی برای معنا را میانجی می‌کند (ژانگ و دیگران، ۲۰۲۱الف). نتایج مطالعه‌ای دیگر حاکی از آن بود استقامت معنوی رابطه بین از دست دادن منابع و اختلال استرس پس از سانحه را میانجی می‌کند (ژانگ و دیگران، ۲۰۲۱d). همچنین مقابله مذهبی مثبت روابط بین استقامت معنوی و معنای زندگی و بهزیستی معنوی را در مورد بلایا و سایر اشکال نامالایمات واسطه می‌کند (مک‌الروی و دیگران، ۲۰۱۸).

تا به امروز تعداد کمی از مطالعات استقامت معنوی را به‌عنوان تعدیل‌کننده کشمکش‌های مذهبی / معنوی مورد بررسی قرار داده‌اند. از طرف دیگر یکی از محدودیت‌های اولیه ذکرشده در ادبیات استقامت معنوی این است که استقامت معنوی هنوز یک سازه نسبتاً جدید است و رابطه آن با سایر سازه‌ها (به‌عنوان مثال، کشمکش‌های مذهبی / معنوی) هنوز مورد بررسی قرار نگرفته است. در این پژوهش به این دلیل از جامعه جوانان استفاده شد که جوانان

نوظهور درحالی که هویت خود را توسعه می‌دهند، به دنبال معنا می‌گردند و برای ساختن یک سیستم معنا به منابع مذهبی / معنوی نگاه می‌کنند (ارنت، ۲۰۱۴). از طرف دیگر چالش‌های مذهبی / معنوی در بین دانشجویان رایج است؛ زیرا دانشجویان باورهای مذهبی / معنوی خود را خارج از زمینه‌های خانوادگی و اجتماعی خود بررسی می‌کنند (بری و ابوزنا، ۲۰۱۴)؛ به‌عنوان مثال دانشجویان ممکن است در ادغام دانش جدید در دانشگاه با سنت‌های اعتقادی خود مشکل داشته باشند و در دانشگاه با کشمکش‌هایی مواجه شوند. بنابراین هدف مطالعه حاضر بررسی رابطه بین استقامت معنوی و دلبستگی به خدا، کشمکش‌های مذهبی / معنوی و همچنین آزمون استقامت معنوی به‌عنوان میانجی بالقوه بین دلبستگی به خدا و کشمکش‌های مذهبی / معنوی است. از آنجایی که استقامت معنوی با مقابله مذهبی مثبت مرتبط است، این فرض مطرح می‌شود که استقامت معنوی رابطه بین کشمکش‌های مذهبی / معنوی و دلبستگی به خدا را میانجیگری خواهد کرد.

شکل ۱: مدل نظری پژوهش

روش پژوهش

این تحقیق به بررسی نقش میانجی استقامت معنوی در رابطه بین کشمکش‌های مذهبی / معنوی و دلبستگی به خدا پرداخته است؛ بنابراین تحقیق حاضر بر حسب هدف کاربردی و بر حسب شیوه گردآوری داده‌ها توصیفی از نوع همبستگی و نیز معادلات ساختاری است. جامعه پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه اصفهان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ می‌باشد. این مطالعه از نوع پژوهش‌های توصیفی - پیمایشی بود. جامعه پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه اصفهان بوده، که با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. برای برآورد حجم نمونه با توجه به جدول مورگان ۳۸۰ نفر برگزیده شدند. جهت تحلیل داده‌های پژوهش از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ و تحلیل مسیر استفاده شد. همچنین برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌هایی به شرح ذیل استفاده گردید:

چالش‌های مذهبی / معنوی: با استفاده از پرسش‌نامه چالش‌های مذهبی / معنوی اکسلین و دیگران (۲۰۱۴) اندازه‌گیری شد. این مقیاس در مجموع شامل ۲۶ گویه است که ارزیابی می‌کند یک فرد چقدر با حوزه‌های مختلف دینی و مذهبی چالش دارد. نمره‌گذاری این پرسش‌نامه بر اساس مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای (۱ = اصلاً، ۵ = مقدار زیادی) می‌باشد. این مقیاس شش حوزه مجزا از چالش‌های مذهبی / معنوی را اندازه‌گیری می‌کند که عبارت‌اند از: چالش الهی،

چالش شیطانی، چالش بین‌فردی، چالش اخلاقی، چالش با معنای نهایی و مبارزه با شک. تجزیه و تحلیل عاملی نشان داد که مقیاس به خوبی با مدل ۶ عاملی در مشارکت‌کنندگان مسیحی در مقابل غیرمسیحی مطابقت دارد (اکسلین و دیگران، ۲۰۱۴)؛ برای نمونه آلفای کرونباخ ۰٫۹۶۴، محاسبه شده است. در این پژوهش آلفای کرونباخ ۰٫۸۱/ محاسبه شد و شاخص‌های برازندگی تحلیل عاملی تأییدی عبارت است از: $GFI=0/92$ ، $AGFA=0/49$ ، $TLI=0/91$ ، $CFI=0/90$ ، $IFI=0/93$ ، $RMSEA=0/50$ ، تمام این شاخص‌ها در سطح مطلوب و خوبی قرار دارند.

استقامت معنوی (SF) با مقیاس ۹ ماده‌ای استقامت معنوی (تونوگرن و دیگران، ۲۰۱۹) اندازه‌گیری شد. این معیار شامل سه خرده‌مقیاس است: پایداری معنوی به معنای توانایی غلبه بر مشکلات از طریق ایمان (ایمان من به من کمک می‌کند تا بر کارهای دشوار زندگی غلبه کنم)، سرمایه معنوی به معنای توانایی انجام کار به صورت درست در هنگام سختی‌ها (به‌رغم مواجهه با سختی‌ها به انجام کار درست ادامه می‌دهم) و هدف‌رستگاری به معنای یافتن معنا در سختی‌ها (سختی‌ها به من احساس هدفی تازه می‌دهد) (ون تونوگرن و دیگران، ۲۰۱۹). این مقیاس از شرکت‌کنندگان می‌خواهد تا عبارات در مقیاس هفت درجه‌ای لیکرت از ۱ (کاملاً نادرست از من) تا ۷ (در مورد من کاملاً درست است) را رتبه‌بندی کنند. تحقیقات، شواهدی مبنی بر سازگاری درونی با آلفای کرونباخ در محدوده ۰٫۸۴/ تا ۰٫۸۶/، و نیز اعتبار هم‌گرا را با سازهایی مانند تاب‌آوری نشان داده است (ون تونوگرن و دیگران، ۲۰۱۹) و آلفای کرونباخ ۰٫۷۸۳، محاسبه شده است. در این پژوهش آلفای کرونباخ ۰٫۸۱/ محاسبه شد و شاخص‌های برازندگی تحلیل عاملی تأییدی عبارت است از: $GFI=0/91$ ، $AGFA=0/92$ ، $TLI=0/91$ ، $CFI=0/91$ ، $IFI=0/90$ ، $RMSEA=0/49$ ، تمام این شاخص‌ها در سطح مطلوب و خوبی قرار دارند.

دلبستگی به خدا بک و مک دونالد (۲۰۰۴): مقیاس دلبستگی به خدا بک و مک دونالد (۲۰۰۴) است که دارای ۲۸ سؤال بوده و بر اساس طیف ۵ درجه‌ای لیکرت نمره‌گذاری می‌شود. بک و مک دونالد (۲۰۰۴) از تحلیل عاملی و روش مؤلفه‌های اصلی دو عامل اجتناب از صمیمت با خدا، اضطراب طرد شدن از سوی خدا به دست آمد. درخصوص روایی و پایایی ایرانی نتایج حاکی از روایی هم‌گرای مقیاس مذکور با مقیاس عزت نفس کوپر اسمیت (۱۹۶۷) بود. همچنین نتایج تحلیل عاملی، چهار عامل توجه به خدا، اعتماد در مقابل عدم اعتماد، توکل و ارتباط با خدا استخراج گردید. ضریب پایایی این مقیاس به شیوه بازآزمایی برابر ۰٫۵۸/ بود. همچنین همبستگی بالای عوامل با کل مقیاس نشان‌دهنده کفایت و کارایی این مقیاس بوده است (علیایی و دیگران، ۱۳۹۰). در این پژوهش آلفای کرونباخ ۰٫۸۴/ گزارش شد.

یافته‌های پژوهش

از بین اعضای نمونه مورد مطالعه ۱۳۶ نفر مرد و ۲۴۴ نفر زن هستند. کم‌سپن‌ترین فرد در این نمونه ۱۸ سال و مسن‌ترین فرد نمونه ۴۳ سال سن بود. میانگین سنی افراد ۲۷/۳۳ سال با انحراف معیار ۲/۶۳ بود. در جدول (۱) میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش آورده شده است.

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

انحراف معیار	میانگین	عامل‌ها	
۱/۴۸	۷/۹۵	پایداری معنوی	استقامت معنوی
۱/۳۵	۷/۹۹	سرمایه معنوی	
۱/۵۸	۷/۲۳	هدف‌رستگاری بخش	
۱/۳۴	۱۵/۷	کشمکش الهی	کشمکش‌های مذهبی / معنوی
۱/۴۸	۱۰/۹۹	کشمکش شیطانی	
۱/۹۸	۱۶/۴۲	کشمکش بین‌فردی	
۱/۳۴	۱۲/۶۳	کشمکش اخلاقی	
۱/۹۳	۱۳/۴۴	کشمکش با معنای نهایی	
۱/۱۵	۱۰/۳	کشمکش مبارزه با شک	
۱/۴۴	۲۵/۷	توجه به خدا	دلبستگی به خدا
۲/۳۸	۱۳/۲۹	اعتماد در مقابل عدم اعتماد	
۱/۴۵	۱۲/۱۲	توکل	
۱/۲۴	۱۴/۲۳	ارتباط با خدا	

همان‌طور که در جدول (۱) ملاحظه می‌شود در استقامت معنوی بیشترین میانگین مربوط به سرمایه معنوی بوده است. همچنین در بین کشمکش‌های مذهبی / معنوی، کشمکش بین‌فردی دارای بیشترین میانگین و کشمکش مبارزه با شک دارای کمترین میانگین است. به‌علاوه در دلبستگی به خدا، توجه به خدا دارای بیشترین میانگین و توکل دارای کمترین میانگین بود.

در جدول (۲) ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش آورده شده است.

جدول ۲: ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

	دلبستگی به خدا	دلبستگی به خدا	دلبستگی به خدا
دلبستگی به خدا		۱	۱
کشمکش‌های مذهبی / معنوی		-۰/۶۴	۱
استقامت معنوی		۰/۲۴	۰/۴۵

دلبستگی به خدا با کشمکش‌های مذهبی / معنوی رابطه منفی داشت ($R: -0/64$). استقامت معنوی با کشمکش‌های مذهبی / معنوی همبستگی مثبت داشت ($R: 0/24$). علاوه بر این، استقامت معنوی با دلبستگی به خدا همبستگی مثبت داشت ($R: 0/45$).

در به‌کارگیری روش آماری، ابتدا با استفاده از آزمون آماری کولموگروف اسمیرنوف نرمال بودن داده‌ها مورد آزمون قرار گرفت تا نوع روش آماری (پارامتری، غیرپارامتری) که باید استفاده شود مشخص می‌گردد، و در صورت نرمال بودن داده‌ها یکی از مهم‌ترین پیش‌فرض‌های آزمون‌های پارامتریک برقرار می‌باشد.
آزمون کولموگروف اسمیرنوف تک نمونه‌ای (آزمون نرمال بودن داده‌ها):

جدول ۳: آزمون کولموگروف اسمیرنوف تک نمونه‌ای

شاخص آماری مقیاس	Z	Sig	سطح معناداری
کشمکش الهی	۱/۲۲	۰/۵۱	۰/۰۵
کشمکش شیطانی	۰/۴۵	۰/۲۹	۰/۰۵
کشمکش بین فردی	۰/۷۷	۰/۳۲	۰/۰۵
کشمکش اخلاقی	۱/۲۱	۰/۴۹	۰/۰۵
کشمکش با معنای نهایی	۱/۳۴	۰/۱۳	۰/۰۵
کشمکش مبارزه با شک	۱/۲۷	۰/۰۹	۰/۰۵
توجه به خدا	۱/۳۱	۰/۲۹	۰/۰۵
اعتماد در مقابل عدم اعتماد	۱/۳۵	۰/۱۱	۰/۰۵
توکل	۰/۵۹	۰/۱۹	۰/۰۵
ارتباط یا خدا	۰/۶۱	۰/۳۳	۰/۰۵
پایداری معنوی	۱/۳۴	۰/۴۲	۰/۰۵
سرمایه معنوی	۱/۲۷	۰/۱۹	۰/۰۵
هدف‌رهایی بخش	۱/۳۳	۰/۱۹	۰/۰۵

با توجه به نتایج جدول (۳) و سطوح معناداری به‌دست‌آمده هریک از متغیرهای پژوهش که بزرگ‌تر از ۰/۰۵ می‌باشد، داده‌های تمام متغیرها نرمال است.

در ابتدا برای پاسخ به فرضیه اصلی پژوهش «کشمکش‌های مذهبی / معنوی بر دلبستگی به خدا (با نقش میانجیگری استقامت معنوی) تأثیر دارد» از تحلیل مسیر استفاده شده است.

جدول ۴: شاخص‌های برازش تحلیل مسیر

نام شاخص		شاخص‌های برازش
		مقدار
χ^2/df		کمتر از ۳
RMSEA (ریشه میانگین خطای برآورد)		کمتر از ۰/۰۵
CFI (برازندگی تعدیل‌یافته)		بالاتر از ۰/۹۵
NFI (برازندگی نرم‌شده)		بالاتر از ۰/۹۳
NNFI (برازندگی نرم‌نشده)		بالاتر از ۰/۹۰
GFI (نیکویی برازش)		بالاتر از ۰/۹۴
AGFI (نیکویی برازش تعدیل‌شده)		بالاتر از ۰/۹۲

همان‌گونه که جدول (۴) مشاهده می‌شود شاخص‌های برازش مدل پس از اصلاح و ایجاد کوواریانس میان برخی زیرمقیاس‌های متغیرهای در وضعیت مطلوبی قرار گرفته است.

تبدیل آماره مجزور χ^2/df به نسبت نشان می‌دهد مقدار به‌دست‌آمده ۱/۸۲ می‌باشد؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت احتمالاً با مدل نظری پژوهش هماهنگی دارد. آماره‌های CFI، AGF، GFI به ترتیب ۰/۹۴، ۰/۹۲ و ۰/۹۴

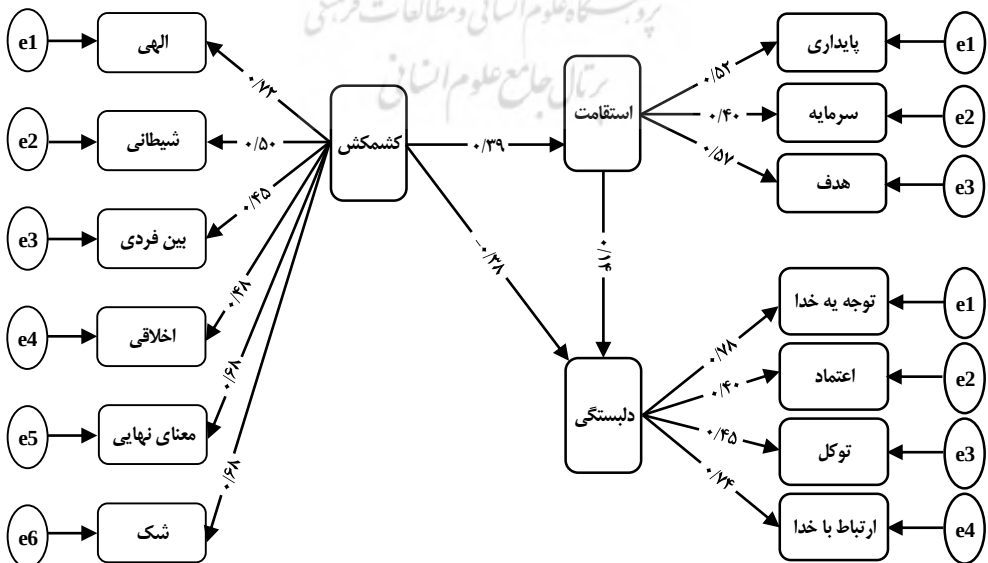
می‌باشد که به یک نزدیک می‌باشد که نشانه برازش مناسب مدل می‌باشد. آماره RMSEA نیز برابر ۰/۵ می‌باشد که مقدار مناسبی به‌شمار می‌رود. شاخص‌های NFI، NNFI، نیز مقدار مناسبی دارند؛ در نتیجه بر اساس داده‌های به‌دست‌آمده در این بررسی مدل پیشنهادی با داده‌ها برازش دارد و مناسب می‌باشد و مورد تأیید قرار می‌گیرد. در ادامه به بررسی فرضیه‌های مرتبط با مدل پژوهش پرداخته می‌شود. در جدول ذیل به بررسی فرضیات پژوهش پرداخته می‌شود.

جدول ۵: ضرایب و معناداری اثرات مستقیم و غیرمستقیم

متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	نوع اثر	ضریب استاندارد نشده	β استاندارد شده	آماره معناداری	sig
کشمکش‌های مذهبی / معنوی	دل‌بستگی به خدا	مستقیم	-۰/۳۴	-۰/۳۶	۰/۳۸	۰/۰۱
کشمکش‌های مذهبی / معنوی	استقامت معنوی	مستقیم	۰/۴۱	۰/۴۹	۰/۳۹	۰/۰۱
کشمکش‌های مذهبی / معنوی	استقامت معنوی	غیرمستقیم از طریق دل‌بستگی به خدا	۰/۲۱	۰/۲۲	۰/۱۴	۰/۰۱

آنچه از نتایج جدول (۵) برمی‌آید این است که عوامل کشمکش‌های مذهبی / معنوی اثر مستقیم منفی بر دل‌بستگی به خدا داشته است. رابطه کشمکش‌های مذهبی / معنوی با دل‌بستگی به خدا به صورت مستقیم برابر ($t = -۰/۳۸$ و $\beta = -۰/۳۶$) است. بنابراین فرضیه مطرح‌شده در ارتباط با وجود رابطه منفی بین کشمکش‌های مذهبی / معنوی اثر مستقیم منفی بر دل‌بستگی به خدا مورد تأیید بوده است. با توجه به جدول (۵) عوامل کشمکش‌های مذهبی / معنوی اثر مستقیم مثبت بر استقامت معنوی داشته است. رابطه کشمکش‌های مذهبی با استقامت معنوی به صورت مستقیم برابر ($t = ۰/۳۹$ و $\beta = ۰/۴۹$) است؛ بنابراین فرضیه مطرح‌شده در ارتباط با وجود رابطه مثبت بین کشمکش‌های مذهبی با استقامت معنوی مورد تأیید بوده است. عوامل کشمکش‌های مذهبی / معنوی اثر غیرمستقیم به‌واسطه استقامت معنوی بر دل‌بستگی به خدا داشته است؛ بنابراین فرضیه مطرح‌شده در ارتباط با وجود رابطه غیرمستقیم بین کشمکش‌های مذهبی / معنوی و دل‌بستگی به خدا به‌واسطه استقامت معنوی مورد تأیید می‌باشد ($t = ۰/۱۴$ و $\beta = ۰/۲۲$).

شکل ۲: برازش مدل پژوهش

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تأثیر کشمکش‌های مذهبی / معنوی بر دلبستگی به خدا با نقش میانجیگری استقامت معنوی انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد کشمکش‌های مذهبی / معنوی بر استقامت معنوی تأثیر مثبت دارد. کشمکش‌های مذهبی / معنوی و دلبستگی به خدا تأثیر منفی دارد و در نهایت استقامت معنوی نقش میانجیگری را در تأثیر کشمکش‌های مذهبی / معنوی بر دلبستگی به خدا ایفا می‌کند.

رابطه مثبت بین کشمکش‌های مذهبی / معنوی و استقامت معنوی در این پژوهش نشان داده شد که همسو با پژوهش کراندونک (۲۰۲۲)، ژانگ و دیگران (۲۰۲۱)، نلسون - بکر و توماس (۲۰۲۰) می‌باشد. بیشتر تحقیقات قبلی در مورد استقامت معنوی بر جمعیت‌هایی تمرکز دارد که با فاجعه یا تروما روبه‌رو شده‌اند؛ به این معنی که در سطوح بالای استقامت معنوی سطوحی از پریشانی یا کشمکش را تجربه می‌کردند (ژانگ و دیگران، ۲۰۲۱). در مطالعه‌ای با عنوان رابطه کشمکش‌های مذهبی / معنوی با تاب‌آوری معنوی، نشان داده شد انعطاف‌پذیری معنوی در قلب رشد پس از سانحه و استرس قرار دارد و اغلب از طریق یک فرایند تغییر زندگی که منجر به خودآگاهی و درک خود بیشتر در هویت می‌شود، پدیدار می‌شود (نلسون - بکر و توماس، ۲۰۲۰).

یک توضیح برای این موضوع این است که استقامت معنوی ساختاری است که در زمان‌هایی که فرد با چالش‌ها روبه‌رو می‌شود یا زمانی که بیشتر به آن نیاز است، فعال می‌شود؛ به این معنی که افرادی که کشمکش‌های مذهبی / معنوی بالاتری را گزارش می‌کنند، استقامت معنوی بالاتری را گزارش می‌کنند و افرادی که کشمکش‌های مذهبی / معنوی کمتری را تجربه می‌کنند، ممکن است نیازی به استقامت معنوی نداشته باشند؛ بنابراین سطوح پایین‌تری را گزارش می‌کنند. در این پژوهش دلبستگی به خدا رابطه منفی با چالش‌های مذهبی / معنوی داشت. نتایج این فرضیه همسو با پژوهش‌های قبلی می‌باشد؛ از جمله اسمیت و دیگران (۲۰۰۰)، استالپ و دیگران (۲۰۱۹)، تروینو و دیگران (۲۰۱۹)، اکسلین و دیگران (۲۰۱۷)، رایا و دیگران (۲۰۱۶)، گیلبرتسون، بردی، ابولور، لوگل و چنیتکر (۲۰۲۲).

دلبستگی به خدا را می‌توان بیشتر به عنوان یک اقدام پیشگیرانه در برابر چالش‌های مذهبی / معنوی به حساب آورد تا راهی برای مقابله با چالش‌های مذهبی / معنوی افرادی که دلبستگی ایمن به خدا را گزارش می‌کنند؛ یعنی رابطه نزدیکی با خدا به عنوان یک شخصیت دلبستگی دارند و خدا را به عنوان پایگاهی امن می‌بینند - احتمال بیشتری دارد که سلامت بهتر و سازگاری روانی اجتماعی بهتری را گزارش کنند. این امر به‌ویژه در مواجهه با عوامل چالش‌زا مانند موقعیت‌های بحرانی (اسمیت و دیگران، ۲۰۰۰) صادق است. یک متاآنالیز از ۱۲۳ مطالعه نشان داد که دلبستگی ایمن به خدا با انواع پیامدهای مربوط به بهزیستی روان‌شناختی و روابط مثبت در میان افراد خدا‌باور مرتبط است (استالپ و دیگران، ۲۰۱۹). تروینو و دیگران (۲۰۱۹) دریافتند که دلبستگی ناایمن به خدا اثرات رویدادهای استرس‌زای زندگی را بر کشمکش‌های مذهبی / معنوی تشدید می‌کند. همچنین دلبستگی قوی‌تر به خدا با کاهش کشمکش‌های مذهبی / معنوی همراه است (اکسلین و دیگران، ۲۰۱۷).

تحقیقات قبلی همچنین نشان می‌دهد که جنبه‌های دیگر دینداری (به‌عنوان مثال، تعهد مذهبی، تقدیس زندگی، حمایت مذهبی، امید مذهبی) رابطه بین کشمکش‌های مذهبی / معنوی، شادی و علائم افسردگی را تعدیل می‌کند (رایا و دیگران، ۲۰۱۶). در پژوهشی دیگر نشان داده شد نزدیکی به خدا با بهزیستی روان‌شناختی و تعلق بیشتر همراه است و کشمکش‌های مذهبی / معنوی با بهزیستی و تعلق کمتر همراه بود. در تحلیل‌های دیگر در این مطالعه، تأثیر تعدیل‌کننده نزدیکی به خدا بر رابطه بین کشمکش‌های مذهبی / معنوی و پیامدهای منفی مشاهده شد (گیلبرتسون و دیگران، ۲۰۲۲). در تبیین نتایج این پژوهش‌ها می‌توان گفت دلبستگی به خدا اعتقاداتی مانند انتظار اتفاقات خوشایند، معناجویی در حوادث ناخوشایند، صبر در انتظار ثواب و داشتن شانس جبران از طریق توبه، بسیار زیاد است. ویژگی‌هایی مانند نگرش مثبت به خود و توانایی پذیرش تمام جنبه‌های خود، احساس رضایت و صمیمیت از رابطه با دیگران به‌ویژه با خدا و ادراک اهمیت این دلبستگی‌ها، احساس استقلال و تأثیرگذاری بر وقایع زندگی، داشتن نقش فعال در رفتارها، داشتن هدف در زندگی و باور به معنادار بودن زندگی در گذشته و حال و احساس رشد مستمر و قوی و دستیابی به تجارب جدید به‌عنوان موجودی با استعدادهای بالقوه که همه این ویژگی‌ها به این مفهوم اشاره دارد. به نظر می‌رسد افراد دارای این ویژگی‌ها کمتر با کشمکش‌های مذهبی / معنوی مواجه می‌شوند. از سوی دیگر، یکی از ویژگی‌های افراد دلبسته ایمن به خدا این است که می‌توانند محیط خود را با آرامش بیشتری و بدون کشمکش کشف و ارزیابی کنند؛ بنابراین می‌توان انتظار داشت که افراد دارای دلبستگی ایمن به خداوند به دلیل دارا بودن ویژگی‌های ذکرشده، به احتمال زیاد کمتر دچار کشمکش‌های مذهبی / معنوی می‌شوند.

از نتایج دیگر پژوهش حاضر نقش میانجی استقامت معنوی در رابطه بین دلبستگی به خدا و کشمکش‌های مذهبی / معنوی می‌باشد. نتایج حاصل از این فرضیه همسو با مطالعات قبلی از جمله کراندونک (۲۰۲۲) می‌باشد. تحقیقات دیگر با تمرکز بر استقامت معنوی نشان داده‌اند که در کمک به افراد برای مقابله با حوادث دشوار مانند طوفان متیو (مک‌الروی - هلنزل و دیگران، ۲۰۱۸) و همه‌گیری COVID-19 استقامت معنوی نقش میانجی را بازی می‌کند؛ به‌طوری‌که مکانیسم مرکزی برای کمک به تسهیل سلامت روان بهتر می‌باشد (ژانگ و دیگران، ۲۰۲۱). مطالعه مک‌الروی - هلنزل و دیگران (۲۰۱۸)، نشان داد افراد با سطوح بالاتر استقامت معنوی در مقابله مذهبی مثبت، معنای زندگی و همچنین بهزیستی معنوی امتیاز بیشتری کسب کردند. علاوه بر این، نتایج پژوهشی دیگر نشان داد استقامت معنوی رابطه بین از دست دادن منابع و چالش‌های مذهبی / معنوی و اختلال استرس پس از سانحه را میانجی‌گری می‌کند. همچنین نشان داده شد استقامت معنوی رابطه بین از دست دادن منبع و جست‌وجو برای معنا را میانجی‌گری می‌دهد (ژانگ و دیگران، ۲۰۲۱). C۲۰۲۱.

در رابطه با نقش میانجی‌گری استقامت معنوی می‌توان بیان کرد، رابطه یک فرد با خدا تأثیر قوی بر چالش‌های مذهبی / معنوی دارد. با این حال، استقامت معنوی سازه‌ای است که در طول سختی‌ها و پیشگیری از چالش‌های

مذهبی / معنوی فعال می‌شود. استقامت معنوی به‌طور بالقوه دارای ویژگی است که با تجربه کشمکش‌های مذهبی / معنوی، درد و پریشانی برجسته می‌شود. از نظر تئوری، زمانی که یک فرد کشمکش‌های مذهبی / معنوی بیشتری را تجربه می‌کند، شروع به گزارش سطوح بالاتر استقامت معنوی و در نتیجه تاب‌آوری بالاتری برای مقابله با این کشمکش‌ها می‌کند. به‌طوری‌که استقامت معنوی می‌تواند به افراد کمک کند که ایمان خود را زمانی که با کشمکش‌های مذهبی / معنوی مواجه می‌شوند، حفظ کنند و دلبستگی ایمن به خدا را از دست ندهند؛ در نتیجه از دلبستگی خود نیز به‌عنوان منبعی برای مقابله عمیق با کشمکش‌ها استفاده نمایند. علاوه بر این، استقامت معنوی ممکن است به ساخت و توسعه شخصیت کمک کند، به‌صورتی‌که افراد بتوانند تجربیات خود از رنج را به چیزی معنادار تبدیل کنند که زندگی معنادار خود می‌تواند به‌عنوان عاملی برای دلبستگی ایمن و امید به خدا عمل کند. بنابراین استقامت معنوی اعتماد به نفسی است که فرد با منابع معنوی کافی برای رویارویی با کشمکش‌های مذهبی / معنوی و در نتیجه دستیابی به دلبستگی ایمن به خدا از آن استفاده می‌نماید.

به‌طور کلی نمونه این مطالعه به‌طور بالقوه با شرکت‌کنندگان در فاجعه یا تروما متفاوت است؛ بنابراین این پژوهش به روشن شدن این موضوع کمک می‌کند که استقامت معنوی ممکن است در موقعیت‌های غیرفاجعه یا تروما متفاوت عمل کند و به افراد کمک کند بتوانند به‌طور مؤثر با کشمکش‌های مذهبی / معنوی مواجه شوند. همچنین استقامت معنوی می‌تواند اثرات بالقوه کشمکش‌های معنوی بر دلبستگی به خدا را تعدیل کند. پژوهش حاضر مانند هر پژوهش دیگر عاری از محدودیت نیست. اولین محدودیت مربوط به حجم و تنوع نمونه پژوهش می‌باشد که امکان تعمیم‌پذیری پژوهش را محدود می‌کند. انجام پژوهش با جمعیت‌شناسی متنوع‌تر و گسترده‌تر به درک دقیق‌تر و قابل تعمیم‌پذیرتری از تعامل بین دلبستگی به خدا، چالش‌های مذهبی / معنوی و استقامت معنوی به‌عنوان یک متغیر میانجی کمک می‌کند؛ محدودیت دیگر ماهیت خودگزارشی پرسش‌نامه مورد استفاده و عوامل محیطی غیرقابل کنترل می‌باشد. در پژوهش‌های بعدی پیشنهاد می‌شود پژوهش‌هایی آزمایشی با تأکید بر سازه‌هایی که استقامت معنوی را مورد هدف قرار می‌دهند طراحی شود. علاوه بر تکرار نتایج این پژوهش در جوامع و فرهنگی‌های مختلف، مطالعات آینده می‌تواند بر بررسی تفاوت استقامت معنوی بین نمونه‌ای که پریشانی دارد در مقابل نمونه‌ای که در مضیقه نیست بپردازد. همچنین با توجه به جدید بودن متغیرهای پژوهش پژوهشگران، پیشنهاد می‌شود به گسترش پژوهش در زمینه این متغیرها پرداخته شود و متغیرهای مذهبی / معنوی دیگر مانند مقابله مذهبی مثبت نیز می‌تواند در پژوهش‌های آینده مورد مطالعه قرار گیرد. ادامه پژوهش در زمینه این متغیر و همچنین ارتباط آن با سایر متغیرهای مرتبط، به ارائه دیدگاهی جامع در مورد چگونگی کمک به افراد مذهبی که با چالش‌های مواجه می‌شوند، کمک کند. از طرف دیگر نتایج این پژوهش به مدیران دانشگاه کمک می‌کند تا فعالیت‌ها و برنامه‌هایی را دنبال کنند که استقامت معنوی دانشجویان را حداقل برای دانشجویانی که خود را وابسته به دین می‌دانند پرورش دهند.

منابع

- علیایی، زهرا و دیگران (۱۳۹۰). بررسی روایی و پایایی مقیاس دلبستگی به خدا، روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، ۲، ۶۵-۸۱.
- Ano, G. G. & Pargament, K. I. (2013). Predictors of spiritual struggles: An exploratory study. *Mental Health, Religion, & Culture*, 26(4) 419-434.
- Ano, G. G. & Vasconcelles, E. B. (2005). Religious coping and psychological adjustment to stress: A meta-analysis. *Journal of Clinical Psychology*, 61, 461-480.
- Arnett, J. J. (2014). *Emerging Adulthood: The Winding Road from the Late Teens through the Twenties*. 2nd Edn. New York, NY: Oxford University Press.
- Barry, C. M., and Abo-Zena, M. (eds) (2014). *Emerging Adults' Religiousness and Spirituality: Meaning-Making in an Age of Transition*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Beck, R. & McDonald, A. (2004). Attachment to God: The attachment to God inventory, tests of working model correspondence, and an exploration of faith group differences. *Journal of Psychology and Theology*, 32, 92-103.
- Duckworth, A. L. & Quinn, P. D. (2009). Development and validation of the short grit scale (Grit-S). *Journal of Personality Assessment*, 91, 166-174.
- Exline, J. J. (2013). Religious and spiritual struggles. *APA Handbook of Psychology, Religion, and Spirituality*, 1, 459-475. Washington, DC: American Psychological Association.
- Exline, J. J. & Rose, E. (2005). Religious and spiritual struggles. *Handbook of the Psychology of Religion and Spirituality*, 315-330. New York: Guilford.
- Exline, J. J. & Rose, E. D. (2013). Religious and spiritual struggles. *Handbook of the Psychology of Religion and Spirituality*, 2, 380-398. New York: Guilford Press.
- Exline, J. J. Grubbs, J. B. & Homolka, S. J. (2014). Seeing god as cruel or distant: Links with divine struggles involving anger, doubt, and fear of God's disapproval. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 25(1), 24-49.
- Exline, J. J., Hall, T. W., Pargament, K. I. & Harriot, V. A. (2017). Predictors of growth from spiritual struggle among Christian undergraduates: Religious coping and perceptions of helpful action by God are both important. *The Journal of Positive Psychology*, 12(5), 501-508.
- Exline, J. J., Pargament, K. I., Grubbs, J. B. & Yali, A. M. (2014). The Religious and Spiritual Struggles Scale: Development and initial validation. *Psychology of Religion and Spirituality*, 6(3), 208-222.
- Francis, B., Gill, J.S., Yit Han, N., Petrus, C.F., Azhar, F.L., Ahmad Sabki, Z., etal. (2019). Religious Coping, Religiosity, Depression and Anxiety among Medical Students in a Multi-Religious Setting. *Int J Environ Res Public Health*, 16(2), 259.
- Gilbertson, M.K., Brady, S.T., Ablorh, T., Logel, C., Schnitker, S.A. (2022). *Closeness to God, Spiritual Struggles, and Wellbeing in the First Year of College*. *Front Psychol*, 13, 742265.
- Kranendonk, J. (2022). *Spiritual Fortitude, Spiritual Struggles, Attachment to God and Faith Maturity: An Exploratory Study*. Digital Commons @ ACU, Electronic Theses and Dissertations. Paper 456.
- McElroy, S. E., Van Tongeren, D. R., Gazaway, S., Ordaz, A., Davis, D. E., Hook, J. N. & Davis, E. B. (2018). The Role of Spiritual Fortitude and Positive Religious Coping in Meaning in Life and Spiritual Well-Being Following Hurricane Matthew. *Journal of psychology and christianity*, 37(1), 17-27.

- McElroy-Heltzel, S. E., Van Tongeren, D. R., Gazaway, S., Ordaz, A., Davis, D. E., Hook, J. N., et al. (2018). The role of spiritual fortitude and positive religious coping in meaning in life and spiritual well-being following Hurricane Matthew. *Journal of Psychology and Christianity*, 37(1), 17-27.
- McElroy-Heltzel, S. E., Van Tongeren, D. R., Gazaway, S., Ordaz, A., Davis, D. E., Hook, J. N., Davis, E. B., Aten, J. D., Shannonhouse, L. R., & Stargell, N. A. (2018). The role of spiritual fortitude and positive religious coping in meaning in life and spiritual well-being following Hurricane Matthew. *Journal of Psychology and Christianity*, 37(1), 17-27.
- Nelson-Becker, H. & Thomas, M. (2020). Religious/spiritual struggles and spiritual resilience in marginalised older adults. *Religions, MDPI Journals*, 11, 431-448
- Pargament, K. I. (2011). *Spiritually integrated psychotherapy: Understanding and addressing the sacred*. New York: Guilford Press.
- Pargament, K. I., Murray-Swank, N. A., Magyar, G. M., & Ano, G. G. (2005). *Spiritual Struggle: A Phenomenon of Interest to Psychology and Religion*. In W. R. Miller & H. D. Delaney (Eds.), *Judeo-Christian perspectives on psychology: Human nature, motivation, and change* (pp. 245–268). American Psychological Association.
- Raiya, A. H., Pargament, K. I. & Magyar-Russell, G. (2010). When religion goes awry: Religious risk factors for poorer health and well-being. in P. J. Verhagen, H. M. van Praag, J. J. López-Ibor, Jr., J. L. Cox & D. Moussaoui (Eds.), *Religion and psychiatry: Beyond boundaries* (p. 389–411). Wiley-Blackwell.
- Raiya, A.H., Pargament, K. I., and Krause, N. (2016). Religion as problem, religion as solution: religious buffers of the links between religious/spiritual struggles and well being/mental health. *Qual Life Res*, 25, 1265–1274.
- Sedlar, A.E., Stauner, N., Pargament, K.I., Exline, J.J., Grubbs, J.B., Bradley, D.F. (2018). Spiritual Struggles among Atheists: Links to Psychological Distress and Well-Being. *Religions*, 9(8), 242.
- Smith, B. W., Pargament, K. I., Brant, C., and Oliver, J. M. (2000). Noah revisited: religious coping by church members and the impact of the 1993 Midwest flood. *J. Community Psychol*. 28, 169–186.
- Stulp, H. P., Koelen, J., Schep-Akkerman, A., Glas, G. G., and Eurelings Bontekoe, L. (2019). God representations and aspects of psychological functioning: a meta-analysis. *Cogent Psychol*. 6, Article 1647926
- Trevino, K. M., Pargament, K. I., Krause, N., Ironson, G., and Hill, P. (2019). Stressful events and religious/spiritual struggle: moderating effects of the general orienting system. *Psychol. Relig. Spiritual*. 11, 214–224.
- Upenieks, L. (2022). Religious/spiritual struggles and well-being during the COVID-19 pandemic: Does "talking religion" help or hurt? *Rev Relig Res*, 11, 1-30.
- Van Tongeren, D. R., Aten, J. D., McElroy, S., Davis, D. E., Shannonhouse, L., Davis, E. B. & Hook, J. N. (2019). Development and validation of a measure of spiritual fortitude. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 11 (6), 588-596.
- Zarzycka, B. (2019). Parental attachment styles and religious spiritual struggle: A mediating effect of God image. *Journal of Family Issues*, 40(5), 575-593.

- Zhang, H., Hook, J. N., Hodge, A. S., Mosher, D. K., Van Tongeren, D. R. & Davis, D. E. (2021a). Religious and spiritual struggles and mental health following a disaster: The moderating role of spiritual fortitude. *Spirituality in Clinical Practice*, 8(4), 268–280.
- Zhang, H., Hook, J. N., Van Tongeren, D. R., Davis, D. E., McElroy-Heltzel, S. E., Davis, E. B. & Aten, J. D. (2021c). The role of spiritual fortitude in meaning and mental health symptoms following a natural disaster. *Psychology of Religion and Spirituality*, 8(4), 268–280.
- Zhang, H., Hook, J. N., Van Tongeren, D. R., Davis, D. E., McElroy-Heltzel, S. E., Davis, E. B. & Aten, J. D. (2022). The role of spiritual fortitude in meaning and mental health symptoms following a natural disaster. *Psychology of Religion and Spirituality*, 14(3), 406–415.
- Zhang, H., Hook, J. N., Van Tongeren, D. R., Davis, E. B., Aten, J. D., McElroy-Heltzel, S., Captari, L. E. (2021a). Spiritual fortitude: A systematic review of the literature and implications for COVID-19 coping. *Spirituality in Clinical Practice*, 8(4), 229–244.
- Zhang, H., Hook, J. N., Van Tongeren, D. R., Davis, E. B., Aten, J. D., McElroy-Heltzel, S. & Captari, L. E. (2021b). Spiritual fortitude: A systematic review of the literature and implications for COVID-19 coping. *Spirituality in Clinical Practice*, 8(4), 229–244.

